

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Comisia juridică, numiri și imunități

AMENDAMENT la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative

(nr. 288 din 13.07.2022)

În conformitate cu prevederile art.59 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797-XIII din 02.04.1996, se propun amendamente la proiectul Codului electoral nr.288 din 13.07.2022, și anume:

1. La art.1

după noțiune de "*alegeri generale*" se introduc următoarele noțiuni:

alegeri regionale - alegeri organizate pe teritoriul UTA al Găgăuziei în vederea alegerii Guvernatorului (Bașcanului) Găgăuziei (Gagauz Yeri), a deputaților Adunării Populare a Găgăuziei și a referendumurilor locale de competența Găgăuziei;

noțiune «*Circumscripție națională*» -va avea următorul cuprins:

Circumscripție națională- circumscripție electorală de nivel național în care se organizează și se desfășoară alegerile deputaților în Parlament în baza votului proporțional conform listelor de partid;

după noțiunea de *Circumscripție națională* se introduce următoarea noțiune:

Circumscripție uninominală - circumscripție electorală constituită pe teritoriul UTA Găgăuzia în care se organizează și se desfășoară alegerile unui singur mandat de deputat în Parlament, în baza votului majoritar;"

La noțiunea „*concurenți electorali*”

La litera (a), după cuvântul "comisie", se introduce o propoziție nouă cu următorul conținut "precum și candidații pentru deputații Parlamentului înregistrați de consiliile electorale de circumscripție cu un singur mandat create în UTA Găgăuzia".

2. La art.4

Alineatul unic devine alineatul (1)

Articolul se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

(2) În cadrul alegerilor parlamentare, fiecare alegator UTA Găgăuzia are dreptul să voteze cu două buletine, unul pentru circumscripția națională și celălalt pentru circumscripția uninominală. Fiecare vot are putere juridică egală.”

3. La art.10

Alineatul unic devine alineatul (1)

Articolul se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

“(2) În cadrul alegerilor parlamentare în circumscripțiile uninominale alegătorul din UTA Găgăuzia are dreptul la un singur vot în circumscripția națională și un vot în circumscripția uninominală.”

4. La art. 17

Articolul se completează cu alineatele (6), (7) cu următorul cuprins:

(6). În vederea organizării pregătirii și organizării alegerilor pentru Adunarea Populară și Guvernatorul (Bașcanul) Găgăuziei, se formează organele electorale ale UTA Găgăuzia, competența, atribuțiile și procedura pentru activitățile acestora se stabilesc de către Adunarea Populară.

(7) Comisia Electorală Centrală a Găgăuziei, în conformitate cu Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei și actele normative ale Adunării Populare a Găgăuziei, asigură organizarea pregătirii și organizării alegerilor pentru Adunarea Națională și Șeful (Bașcanul) Găgăuziei, interacționează cu Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova, în limitele competenței sale, este independentă de aceasta, de alte organe ale puterii de stat și de organele administrației publice locale.

5. La art. 20 alineatul (1) lit. c) va avea următorul cuprins:

(c) Un membru este numit de către Guvern;

După litera (c) se introduce litera (d) cu următorul cuprins:

(d) Un membru este numit de către Adunarea Populară a Găgăuziei;

Corespunzător, textul de la litera (d), se consideră litera (e).

6. La art.25

Articolul se completează cu litera(z) cu următorul cuprins:

z) cooperează cu Comisia Electorală Centrală a UTA Găgăuzia, legate de alegerea deputaților în Adunarea Populară a Găgăuziei, Bașcanului Găgăuziei și referendumurilor locale, oferind asistență metodologică și organizatorică în desfășurarea acestora;

7. La art.27

Articolul se completează cu litera d)¹ cu următorul cuprins:

d)¹ aprobă, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei, limitele circumscripțiilor uninominale din UTA Găgăuzia la alegerile parlamentare.”;

8. La art.34

Se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

"(2) Limitele Circumscripției uninominale pentru alegerile parlamentare pe teritoriul UTA Găgăuzia se aprobă de către Comisia Electorală Centrală, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei."

Corespunzător, alineatele (2) și (3) sunt considerate alineatul (3) și respectiv, (4).

9. La art.61

Articolul se completează cu alineatul (8) cu următorul cuprins:

"(9). „În cazul alegerilor parlamentare în circumscripția uninominală, certificat pentru drept de vot se eliberează dacă noul domiciliu este pe teritoriul aceleiași circumscripții uninominale.”

Corespunzător, alineatele (9) și (10) sunt considerate alineatul (10) și respectiv, (11).

10. La art. 65 alineatul (1), după cuvintele "Președintele Republicii Moldova", se adaugă cuvintele "candidați la alegerile parlamentare în circumscripție uninominală de pe teritoriul UTA Găgăuzia".

la alineatul (3), după cuvintele "îl au", se adaugă cuvintele "candidați într-o circumscripție uninominală la alegerile pentru Parlament";

la alineatul (4), litera (b) după cuvintele "în cazul susținerii", se adaugă cuvintele "candidați la alegerile parlamentare în circumscripție uninominală de pe teritoriul UTA Găgăuzia".

11. La art. 68

la alineatul (1), după cuvintele "bloc electoral", se adaugă cuvintele "candidați la alegerile parlamentare în circumscripție uninominală";

la alineatul (4), după cuvintele "a Republicii Moldova", se adaugă cuvintele "candidați pentru deputați în Parlament în circumscripție uninominală";

Articolul se completează cu alineatul (12) cu următorul cuprins:

"(12) Un candidat la alegerile parlamentare dintr-o circumscripție uninominală nu poate candida simultan într-o circumscripție națională."

12. La art. 71 alineatul (3), a doua propoziție, după cuvintele „referendumurilor locale” se completează cu cuvintele „precum și la alegerile parlamentare din circumscripții uninominale”.

13. La art. 73

la alineatul (1), a doua propoziție după cuvintele "parlamentare,", se completează cu cuvintele "alegeri parlamentare în circumscripție uninominală", în continuare după text.

14. La art. 78

Alineatul (3) se completează cu litera (b) cu următorul cuprins:

b) "În cazul alegerilor parlamentare în circumscripții uninominale, vor fi acceptate doar certificatele pentru drept de vot de pe teritoriul circumscripției respective. Alegătorii care nu au un domiciliu într-o circumscripție uninominală nu pot participa la alegerea unui deputat într-o circumscripție uninominală."

literele b) – e), sunt considerate lit. c) și, respectiv, j).

15. La art. 85

la alineatul (2), după prima propoziție se introduce o propoziție nouă cu următorul conținut "În cazul alegerilor parlamentare în circumscripții uninominale Comisia Electorală Centrală consemnează rezultatele totalizării voturilor, în baza proceselor verbale de totalizare ale consiliilor."

16. La art.106 va avea următorul cuprins:

Articolul 106. Alegerea Parlamentului

(1) Parlamentul se alege prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat pentru un mandat de 4 ani.

(2) Alegerile Parlamentului se efectuează în baza unui sistem de vot mixt (proporțional și majoritar) într-o circumscripție națională și în circumscripții uninominale din UTA Găgăuzia.

(3) Într-o singură circumscripție națională care acoperă întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv secțiile de votare din străinătate și pentru localitățile din stânga Nistrului, 96 de deputați sunt aleși conform unui sistem proporțional.

(4) În circumscripțiile uninominale formate pe teritoriul administrativ al UTA Găgăuzia, 5 deputați sunt aleși conform sistemului majoritar, câte unul în fiecare circumscripție uninominală.

17. La art.107

partea unică este considerată alineatul (1);

Articolul se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

"(2) Limitele circumscripțiilor uninominale de pe teritoriul UTA Găgăuzia la alegerile parlamentare se aprobă de către Comisia Electorală Centrală, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei, cu cel puțin 180 de zile înainte de desfășurarea acestora. Diferențele dintre circumscripțiile uninominale în ceea ce privește numărul alegătorilor nu trebuie să depășească 5 la sută.

18. La art.111 Alineatul (1) vor avea următorul cuprins:

(1) Desemnarea candidaților la funcția de deputat pentru circumscripția națională și pentru fiecare circumscripție uninominală se face potrivit *art. 63*, conform prevederilor statutare ale partidelor și/sau blocurilor electorale.

Articolul se completează cu alineatul (3), cu următorul cuprins:

(3) câte un candidat pentru fiecare circumscripție uninominală.

alineatele (3) – (6), sunt considerate alin. (4) –(7).

Articolul se completează cu alineatele (8) și (9) vor avea următorul cuprins:

(8) Pentru alegerile Parlamentare în baza circumscripțiilor uninominale, candidații desemnați de partide, precum și cei independenți pot candida doar într-o singură circumscripție uninominală.

(9) Persoana inclusă în lista de candidați din partea unui concurent electoral pentru alegerile în baza circumscripției naționale poate candida și într-o singură circumscripție uninominală din partea aceluiași concurent electoral sau în calitate de candidat independent.

19. La art.114 în denumirea articolului, după cuvântul "candidat independent" și pe tot textului articolului, adăugăm cuvintele (și candidatul unei circumscripții uninominale).

În alineatele (4) și respectiv (6) după cuvintele "Comisia Electorală Centrală" se adaugă cuvintele "sau consiliul raional pentru o circumscripție uninominală";

Articolul se completează cu alineatul (7) cu următorul cuprins:

"(7) Semnăturile pentru susținerea candidaților independenți pot proveni de la întreaga circumscripție națională, iar candidații pentru circumscripțiile uninominale pot fi colectați numai în circumscripția de înregistrare."

20. La art. 116

În denumirea articolului, după cuvintele "candidat independent", se adaugă cuvintele "sau candidat într-o circumscripție uninominală";

În alineatul (1), după cuvintele "candidat independent", se adaugă cuvintele "sau candidat într-o circumscripție uninominală", iar după cuvintele "comisie electorală" se adaugă cuvintele "candidat într-o circumscripție uninominală la consiliul electoral de circumscripție relevant";

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

(2) Decizia privind retragerea din procesul electoral a unui candidat sau candidat independent într-o circumscripție uninominală se adoptă de către Comisia Electorală Centrală sau, respectiv, consiliul electoral de circumscripție, în termen de cel mult 3 zile calendaristice de la data depunerii cererii, în conformitate cu alineatul (1).

Articolul se completează cu alineatele (3) și (4) cu următorul cuprins:

(3) Candidatul din circumscripția uninominală poate fi retras de către partidul politic, organizația social-politică sau blocul electoral care l-a desemnat, dar nu mai târziu decât cu 7 zile înainte de ziua alegerilor. Decizia privind retragerea se adoptă de același organ al partidului politic, organizației social-politice sau bloc electoral care l-a desemnat și se prezintă organului electoral, care o aduce la cunoștința publică imediat.

(4) Dacă în circumscripția uninominală a fost înregistrat un singur candidat și acesta și-a retras candidatura ori nu a participat la alegeri din alte motive, în circumscripția respectivă se organizează alegeri parțiale, în condițiile prezentului cod.

"(4) Nu se organizează alegeri noi în circumscripțiile uninominale dacă funcția de deputat a devenit vacantă în ultimele 6 luni înainte de expirarea mandatului Parlamentului."

ARGUMENTARE:

Aceste modificări sunt elaborate în baza unor acte internaționale menite să asigure participarea efectivă a minorităților naționale ale statului la viața societății și standardele europene ale legislației electorale și au ca scop crearea condițiilor legale pentru reprezentarea minorității naționale găgăuze în Parlamentul Republicii Moldova și participarea acesteia la viața publică.

Standardele europene în acest domeniu sunt Recomandările de la Lund, care au scopul de a ajuta guvernele statelor membre ale OSCE în dezvoltarea sistemului lor electoral care să asigure participarea efectivă a minorităților naționale ale statului în viața societății.

Aceste standarde europene au fost aprobate de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 52-a sesiuni (18-19 octombrie 2002), care a adoptat Codul regulilor recomandate pentru alegeri, care a fost, de asemenea, aprobat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și de Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei. Ulterior, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat o declarație în care a invitat guvernele, parlamentele și alte organisme competente ale statelor membre să țină seama de setul de norme recomandate în desfășurarea alegerilor, să îi urmeze spiritul atunci când elaborează și aplică legislația privind organizarea alegerilor.

Aceste modificări prevăd reflectarea în Codul electoral a existenței în UTA Găgăuzia a Comisiei Electorale Centrale a Găgăuziei, care, în conformitate cu articolul 12 din Legea Republicii Moldova privind statutul Găgăuziei (Gagauz Yeri) 344/1994, este înființată de Adunarea Populară a Găgăuziei pentru organizarea și desfășurarea alegerilor deputaților în Adunarea Populară și Bașcanul Găgăuziei.

De menționat că, în cadrul celei de-a 50-a sesiuni (8-9 martie 2002), Comisia de la Veneția Moldovei și Legea Republicii Moldova privind statutul Găgăuziei (Gagauz Yeri) din 344/1994 constituie cadrul constituțional care determină dezvoltarea tuturor celorlalte norme – și nu ar trebui să existe nici o lege sau alt act normativ contrar prevederilor Constituției, iar această Lege organică specială, Legile organice și ordinare pot fi puse în aplicare în Găgăuzia, dacă nu contravin Constituției și prevederilor Legii speciale privind statutul Găgăuziei.

Competențele CEC din Moldova și CEC din Găgăuzia nu se intersectează și nu se dublează reciproc, deoarece sunt reglementate de norme legislative de diferite niveluri. Inițiativa de a reflecta CEC al Găgăuziei în Codul electoral al Republicii Moldova nu extinde competența Găgăuziei în practica electorală, ci armonizează legislația națională cu o prevedere care decurge din conținutul Legii privind statutul Găgăuziei.

În continuare, modificările prevăd participarea UTA Găgăuzia la formarea componentei Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova prin numirea unuia dintre cei șapte membri ai CEC de către Adunarea Populară a Găgăuziei. Această inițiativă rezultă din standardele europene menționate mai sus, care prevăd că, atunci când se analizează componența comisiei electorale sau a organului electoral relevant, este necesar să se decidă cu privire la reprezentarea corespunzătoare a minorității naționale la fiecare nivel al administrației electorale de la național la local, iar acest principiu ar trebui aplicat tuturor opțiunilor de abordare a formării comisiilor electorale, care vizează eliminarea

suspiciunilor și temerilor din partea minorităților naționale și crearea condițiilor pentru activitățile comisiei electorale a țării pe principiile deschiderii, imparțialității și încrederii în procesul electoral.

Următoarele modificări vizează crearea condițiilor garantate legal pentru reprezentarea minorității naționale găgăuze în Parlamentul Republicii Moldova, pe baza criteriilor de număr și concentrare a alegătorilor.

În acest scop, se propune desfășurarea alegerilor parlamentare pe baza unui sistem mixt (proporțional și majoritar). Într-o singură circumscripție națională, care acoperă întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv secțiile de votare din străinătate și în localitățile din stânga Nistrului, 96 de deputați ar trebui aleși conform sistemului proporțional, iar 5 deputați ar trebui să fie aleși în circumscripțiile cu un singur mandat formate pe teritoriul administrativ al UTA Găgăuzia, conform sistemului majoritar.

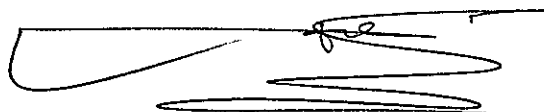
Trebuie remarcat faptul că, în conformitate cu principiile dreptului internațional, legislația electorală trebuie să garanteze egalitatea persoanelor care aparțin minorităților naționale, să asigure reprezentarea minimă a minorităților prin rezervarea unei anumite proporții de locuri pentru acestea sau prin excepții de la normele ordinare, prin alte măsuri.

Un astfel de mecanism este formarea de circumscripții uninominale în zonele în care există o concentrare a unei minorități, care poate asigura o reprezentare suficientă a minorității respective, care stă la baza acestor modificări.

Republica Moldova este un stat multiethnic în care există autonomie politică - formațiunea autonom-teritorială a Găgăuziei, ai cărei alegători reprezintă aproximativ 5% din alegătorii Republicii Moldova. Minoritatea națională găgăuză trăiește compact pe teritoriul UTA Găgăuzia și reprezintă aproape 84% din populația regiunii. În plus, găgăuzii sunt un popor care nu are propria statalitate în afara Republicii Moldova, de aceea este deosebit de important să se dezvolte mecanisme de reprezentare politică în cadrul sistemului politic din Moldova, capabile să protejeze interesele populației găgăuze. Acești factori au fost luați ca bază pentru pregătirea acestei inițiative legislative de modificare a proiectului Codului electoral al Republicii Moldova.

Republica Moldova, în calitate de membru al Organizației Națiunilor Unite și al Consiliului Europei, a ratificat diverse norme juridice internaționale, inclusiv pe baza cărora sunt pregătite recomandările menționate mai sus și s-a angajat să respecte principiile democrației, drepturile omului, statului de drept, inclusiv protecția efectivă a minorităților naționale.

La pregătirea amendamentelor menționate mai sus la noul proiect de Cod Electoral al Republicii Moldova, deputații inițiativei legislative au pornit de la necesitatea de a forma mecanisme garantate legal pentru reprezentarea UTA din Găgăuzia și a minorității naționale găgăuze pe baza standardelor internaționale, deoarece acesta nu este doar unul dintre principalele mijloace de prevenire a tensiunii, ci reprezintă și un element cheie al bunelor practici manageriale.

**Fiodor GAGAUZ ,
Deputat în Parlament**

Ковалевский Александр
Сухоголовский Александр